

Статья посвящена анализу современных научных работ в Украине, в которых исследуется феномен социальной мифологии. Выделены основные направления изучения социальной мифологии и наиболее актуальные вопросы. Проанализированы особенности, преимущества и недостатки в исследовании социальной мифологии в современном украинском научном дискурсе. Обозначены перспективы дальнейшего исследования социальной мифологии.

Ключевые слова: миф, социальный миф, политический миф, научный дискурс.

A. Vusatyuk

THE PHENOMENON OF SOCIAL MYTHOLOGY IN THE MODERN SCIENTIFIC DISCOURSE OF UKRAINE

The article is devoted to the analysis of modern scientific works in Ukraine, which investigates the phenomenon of social mythology. Identified the main directions of studying of social mythology and the most topical issues. Analyzed characteristics, strong points and weaknesses in the study of social mythology in modern Ukrainian scientific discourse. Outlined prospects of subsequent research of social mythology.

Keywords: myth, social myth, political myth, scientific diskurs.

УДК 130.2 (045)

Г.М. Клешня

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В КУЛЬТУРІ ПОСТМОДЕРНУ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. У статті досліджуються співвідношення змісту і форми в соціальному проектуванні постмодерної культури. Виявлено перехід соціального проектування як технології творення буття зміщення у віртуальний простір.

Ключові слова: постмодерна культура, соціальний проект, форма, зміст.

Вступ

Однією з умов розвитку людства є можливість пророкування ним свого майбутнього. Мислителі на будь-якому відрізку історії прагнули передбачити та у певний спосіб відкоригувати розвиток соціальних систем. Із цією метою за допомогою знаків, символів, міфів, пророцтв, священних писань, теоретичних обґрунтувань, літературних та художніх творів створювалися певні образи які відображали мрії про світле майбутнє або варіанти «кінця світу», «апокаліпсису», тобто містили в собі передчуття та передбачення щодо світу загалом.

Серед численних проблем, що були поставлені перед людством на порозі ХХІ ст., чи не найактуальнішою є проблема невизначеності шляхів розвитку світової цивілізації. Виявляються нові фактори буття, як прогнозовані у попередніх наукових розвідках, так і такі, вплив яких на майбутнє є невідомим. Ефективне вирішення таких проблем вимагає нових підходів які б відповідали реаліям постсучасності.

Аналіз досліджень і публікацій

Концепції постсучасного суспільства, названого Постмодерном найбільш ґрунтовно розроблені в творах Ж.-Ф. Ліотара, Д. Віллубі, П. Козловскі та інших. Суспільно-економічні передумови постмодерного мислення розкрито в творах теоретиків постіндустріального суспільства Д. Белла, І. Масуда, О. Тоффлера, та інших авторів.

Дослідження сучасної соціокультурної організації в рамках концепції «інформаційного суспільства» представлено в роботах Д. Белла, Е.Тоффлера, Р. Райха, Е. Гідденса, Ф.Уебстера, М. Кастельса та багатьох інших; у рамках глобалізаційного підходу – в дослідженнях Р. Робертсона, І. Валлерстайна, Е. Гідденса, У. Бека та інших.

Дослідженню позитивних та негативних чинників впливу „мультикультуралізму” на розвиток сучасних полікультурних, фрагментованих суспільств присвячено широке коло досліджень закордонних та вітчизняних авторів О. Антонока, О. Бикова, Є. Бомешко, В. Вардеккера, І. Воронова, Л. Дротянко, А. Гангона, Н. Глейзера, Ч. Кукатаса, С.Кримського, В. Малахова, С. Саржана та багатьох інших вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Аналіз актуальних соціокультурних процесів і культурфілософське дослідження засобів комунікації проведено в роботах таких авторів як М. Маклюен, Ю. Габермас, Н.Луман, Е.Сурова. Проблематика масової комунікації та процесів масовізації розвинута в роботах Х. Ортеги-і-Гассета, Т. Адорно, М. Хоркхаймер, Е. Канетті, Ю.Хабермаса, Е. Соколова та інших зарубіжних і вітчизняних авторів.

Методологічні засади наукового пізнання і прогнозування соціальних процесів у їхніх різних проявах, аналіз суспільства отримали детальний розвиток у працях М. Арчера, Л. Берталанфі, І. Бестужева–Лади, Ж. Бодрийяра, М. Данилевського, К. Маркса, К. Поппера, І. Пригожина, П. Сорокіна, Е. Фромма, М. Хайдеггера, К. Ясперса та інших авторів.

Концепції майбутнього суспільного устрою наведено в роботах Д. Белла, Е. Гідденса, Р. Дарендорфа, П. Дракера, Б.Де Жувенель, М. Маклюена, Л. Мемфорда, Й. Масуди, Ч. Рейча, А. Етціоні, М. Янга та багатьох інших зарубіжних дослідників.

На розробку проблематики моделювання суспільства та прогнозування його розвитку вплинули і праці західних футурологів «другої хвилі»: Р. Арона, З. Бжезінського, Е. Ласло, М. Малиці, Д. Медоуза, М. Месаровича, А. Печчеї, О. Тоффлера, Ф. Фукуяма та ін. Частина з них у межах Римського клубу з кінця 60–х років ХХ ст. ініціювала перші дослідження глобальних проблем, а пізніше – глобальне комп'ютерне моделювання майбутнього.

Постановка завдання

Феномен соціального проектування у тій чи іншій формі перебуває в центрі теоретичних дискусій і, як правило, є об'єктом пильної уваги гуманітаріїв, переважно соціологів, політологів, культурологів. Незважаючи на широке коло досліджень, що стосуються безпосередньо соціального проектування, варто зазначити, що переважно розвідки здійснювались у соціології, соціальній філософії, педагогіці, психології, політології. Кожен із представників суспільних та природничих наук розглядав соціальне проектування як частину своєї предметної сфери. Більшість досліджень ґрунтується на світоглядних засадах Модерну. Як показав аналіз останніх публі-

кацій, до теперішнього часу спроб здійснити культур-філософський аналіз даного феномену в нових реаліях Постмодерну не було. Цим і визначається необхідність проведення даного дослідження.

Основна частина

Соціальний розвиток – процес складний і суперечливий. Він містить протистояння нового і старого, зіткнення інтересів різних соціальних і політичних сил, які борються за задоволення власних потреб, досягнення певних цілей, отримання найбільших зисків або ж просто за виживання. Досліджуючи аксіологічні проблеми соціального проектування в культурі, російська дослідниця Л. Нургалієва зазначає, що методологія соціального проектування є історично мінливим явищем, а система методів соціального проектування ґрунтується на психології формування образів, здатності до свободних асоціацій, розвитку суб'єктивних уявлень про простір, логічного впорядкування інформації та ревізії ціннісних відносин [12]. Таку зміну методології ми спостерігаємо у буквальному сенсі цього слова. Заміна ціннісних настанов Модерну на Постмодерний хаос спричинила серйозні зсуви у самих основах соціального проектування.

На наш погляд, соціальні проекти необхідно розглядати не як специфічну технологію управління, а як соціокультурне явище. За такої розширеної інтерпретації постає необхідність досліджувати феномен соціального проектування зіставляючи з феноменами громадських інституцій, у контексті соціокультурного розвитку. Порухення цілісності культурної та соціальної систем, що спостерігається зі зміною культурної парадигми, спричиняють поглиблення деструкції суспільства і його суб'єктів, яке, у свою чергу, вимагає переосмислення соціального проекту як явища культури.

Для того, щоб показати особливості соціального проекту, необхідно визначити складові буття, які безпосередньо впливають на предмет нашого дослідження.

Розглядаючи соціальний проект як явище, що вишло з культури Модерну, ми виходимо з того, що це є сконструйованим нововведенням, метою якого є створення, модернізація або підтримання в зміненому середовищі матеріальної чи духовної цінності, яке має просторово-часові та ресурсні межі і вплив якого на людей вважається позитивним за своїм соціальним значенням [8, с.229]. Соціальні проекти Модерну мали реальні характеристики: ціль, час, ресурси, визначений результат. Дослідження майбутнього характеризувалося системним підходом до аналізу минулого, визначенням можливих змін та побудовою альтернативних сценаріїв (моделей) можливого розвитку передбачуваного і досяжного майбутнього, виходячи з наявного або прогнозованого ресурсного потенціалу. Аналіз цих альтернатив був тим базисом, на якому вибудовувалися соціальні проекти. Попри розбіжності прогнозів та сценаріїв, проекти Модерну мали одну характерну рису – цілеспрямованість. Ціль підпорядковувала завдання нижчого рівня, таким чином формувався масив міні-проектів, що у результаті наближали суспільство до певної мети. У цьому сенсі соціальним

проектам була притаманна системність, та стабільність, визначеність форм. Соціальні проекти цілеспрямовано вдосконалювали суспільний устрій.

Для осмислення особливостей соціальних проектів Постмодерну, на нашу думку варто звернутися до поняття проектної культури (у значенні домінуючого стилю мислення 80-х років). Термін "проектна культура" з'явився у контексті парадигми проектування, що її на початку 80-х років ХХ століття ввів К. Кантор як відокремлену від практично-виробничої діяльності функцію цілепокладання, свободний прояв якої в своїх межах сполучається з космічним універсалізмом творчої свідомості, що реалізує проектною мовою граничні задуми і цінності культури. [5]. Хоч дослідження М. Кантора були присвячені поясненню проектних можливостей дизайну, однак він загострив дискусію про проектування до нового теоретичного кордону, і виділив проектність як типологічно особливий стан культури, як проектну культуру. На нашу думку ці два моменти є важливим для наших вишукувань. Якщо співвіднести виникнення проектної культури як творчої діяльності з цілепокладання, що реалізується творчою свідомістю особистості, то ми зможемо знайти перехід до постмодерної культури, з її невизначеністю і безсистемністю.

В культурі Постмодерну соціальний проект набув нових характеристик відповідно до зміни культурної парадигми. Такі якісні характеристики як спрямованість до певного наперед визначеного ідеалу або духовної цінності, конкретні цілі, масштабність проектної діяльності трансформувались відповідно до нової культурної традиції. Соціальні проекти, як і сама культура, характеризуються ризомністю – відсутністю спрямовуючої основної ідеї. Популярні раніше програми або ідеї, які слугували своєрідним вектором соціального проектування, лишаються у минулому.

Сучасні соціальні проекти перетворюються на інструмент деструкції і самі спрямовані на знищення або підміну духовних цінностей. Цілі проектів Постмодерну є у кращому разі прихованими, у гіршому – подвійними. Прикладом такого соціального проекту «без початку і кінця» (адже відсутність чітко окреслених результатів унеможлиблює і часові параметри проекту) була започаткована в СРСР перебудова. У доповіді, присвяченій передбаченню та проектуванню майбутнього, С. Кара-Мурза зазначав, що перший президент СРСР М.С. Горбачов, розпочинаючи трансформацію суспільства, принципово відкинув цілепокладання як необхідну функцію влади. Відмова від явного визначення мети – ознака того, що влада переслідує цілі, які настільки суперечать інтересам країни, що їх неможливо оголосити аж до надійного ослаблення суспільства [7, с.12-13]. Ми повністю погоджуємося з такими висновками. Зазначимо, що ми були свідками успішної реалізації соціального проекту перебудови, який поклав край не лише існуванню супер-держави, а й культурним традиціям, цінностям та історичній пам'яті мультикультурного соціуму СРСР. Тоді мала місце зміна соціуму та культури без творчого початку, що вкладається в зміст соціального проектування.

Якщо повернутися до аналізу форми соціальних проєктів, то варто зазначити, що переважна їх більшість змінювала буття, тобто мала прояв у матеріальному світі. Такі соціальні практики були зумовлені матеріалістичним світоглядом, який був характерним для Модерну. Наприклад, побудова соціальних чи культурних об'єктів, надання гуманітарної допомоги, проведення виставки та інше. Зі зміною культурної парадигми спостерігається зміщення соціальних проєктів у віртуальне середовище. Значний поштовх у розвитку засобів комунікації, у першу чергу інтернет, стали базисом змін природи нашого життя. Телебачення не просто "подає" нам світ, воно дедалі більше визначає, яким життєвий світ є насправді. Важливим у такому переході, на наш погляд, є те, що у світі симулякрів (Ж. Бодрійяр) діють інші закони, ніж у реальності. У цьому випадку існують лише симулякри «реальності». «Симулякр» (французькою «simulacres» чи англійською «simulation») означає симуляцію [13, с. 900]. За допомогою цього терміну описують процес творення знакової гіперреальності. Результатом такої діяльності є підміна понять, значення слів, контекстів, процес «уживлення» необхідної інформації в свідомість людини.

Феномен інформації стає першим дискурсивним «акордом» у розвитку теорії глобальних зрушень. Інформація є неочікуваним вибором із багатьма можливостями. Вона є нестабільною й народжується всередині певної соціальної системи. Комунікація створює сенс, який проєктує інформацію на повідомлення й розуміння. Інформація, на думку Ж. Бодрійяра, замість того, щоб продукувати смисл, витрачає свої сили на «велетенську симуляцію смислу» [1, с. 119]. Разом із тим, знакова система завжди слугувала засобом обміну інформації, у тому числі й кодованої. А без адекватного обміну інформацією управлінська діяльність є неможливою. Соціальні проєкти по суті лишилися засобом управління, попри зміну культурної парадигми.

П. Козловські, аналізуючи культуру Постмодерну, відзначає, що останній дозволяє „звільнитися від сталевих лещат філософії історії з її трьохступеневим членуванням: Античність – Середньовіччя – Новий час”. І якщо проблему Нового часу з його нетерпимістю до альтернатив „становило примирення того, що вже відбулося з майбутнім”, то Постмодерну „необхідно набути нового синтезу по той бік протистояння раціоналізму та ірраціоналізму” [10, 35]. Він розуміє істину як формування образу мети, яку поставила особа [10, с. 12]. Ми погоджуємось із ним у тому аспекті, що істина, як і мета, у кожного індивіда своя. Однак для реалізації соціальних проєктів не достатньо однієї особи, адже для змін у соціумі необхідно, щоб цілі (мету) поділялись певною кількістю осіб, визначених межами культурного топосу. Якщо визнати відсутність таких спільних цілей, то постає питання про ті механізми, які все ж таки здатні «рухати маси» індивідуалістів, що складають віртуальні спільноти. Такими умовами згуртування постають технології маніпуляції свідомістю. Дослідженням та розробкою цих технологій займаються переважно психологи, політтехнологи, працівники галузі мас-медіа. Для реалізації цих

технологій активно використовують введені філософами поняття – «симуляція» та «деконструкція».

Головна мета деконструкції – заперечення традиційного світу людського буття і заснованої на його визнанні онтології, відповідної їй гносеології, будь-якої «присутності», заперечення всієї відомої в історії людства філософії. Заміна присутності відсутністю. Замість обґрунтування життя забезпечуються умови смерті. Для сфери духу – це холокост, який залишається від нашого сущого. Ідейне здійснення того самого Апокаліпсису, якого бояться і чекають. Завершальним етапом деконстрування є «означування» – вкладання нового, часто протилежного змісту в текст або вчинок Іншого. Це – конструктивно-діяльнісна установка, принципом функціонування якої є не відображення істини, а досягнення поставленої мети.

Стан постмодерну – це комплексний стан суспільства, що відображається в культурі, політиці, науці та пов'язаний із пануванням інформаційного виробництва, змішанням культурних архетипів, девальвацією цінностей, і сутність його – в зростанні значення високих технологій, віртуалізації економіки і політики, стохастичній невизначеності.

Одним невіддільним елементом культури Постмодерну є глобалізація. Суть глобалізації – в злитті національних економік в єдину систему, засновану на вільному переміщенні капіталу. Дослідженню глобалізації, як ми зазначали вище, приділено досить велику увагу. Складовою глобалізації є масове переселення народів та змішання культур. За таких обставин особистість змушена пристосовуватись до чужих культурних традицій. Проте у нинішньому цивілізаційному процесі виникають і все чіткіше окреслюються дві протилежні тенденції: з одного боку, посилюється економічна, соціально-політична, культурна інтеграція між цілими регіонами планети, уніфікуються економічні, інформаційні, наукові, політичні технології за допомогою їхнього тиражування в умовах масового виробництва та засобів комунікації, а з іншого – формується прагнення зберегти існуючий спосіб життя й гомогенність соціальної реальності шляхом недопущення чужих для певної країни чи регіону соціокультурних цінностей.

Під впливом глобалізаційних процесів у кінці 80-х років ХХ ст. сформувалося явище мультикультуралізму. В мультикультурному суспільстві людина прагне зберегти свою ідентичність попри впливи з боку інших культур. Аналіз основних соціально значущих компонентів культури (пізнавальних, нормативно-ціннісних, оціночних, поведінкових та ін.) показує, що кожен індивід може належати до кількох культур, і що представники меншин можуть повноцінно інтегрувати в суспільство, зберігаючи хоча б частково сукупність власних етнокультурних, психічних, ціннісних та інших специфічних національно зумовлених ознак. Отже, мультикультуралізм – це стан, процеси, погляди, політика культурно неоднорідного суспільства, орієнтовані на свободу вираження культурного досвіду, визнання культурного різноманіття; культурний, політичний, ідеологічний, релігійний плюралізм, визнання прав меншин як на суспільному, так і на державному рівні [4, с.94]. Тобто, ми маємо визнати, що не однорід-

не культурне середовище, що сформувалося на етапі становлення культури Постмодерну має об'єктивні передумови. Для нашого дослідження важливим є розуміння втрати національної однорідності на рівні країн, цілих соціальних систем, адже можливість реалізації цілепокладання для певної соціальної групи є базовим змістовним фактором соціального проектування. За умов ціннісного плюралізму реалізація такого принципу не можлива на засадах діалогу.

В кінці ХХ – на початку ХХІ століть у більшості країн відбувся якісний економічний, політичний, соціокультурний стрибок, зв'язаний із повсюдним застосуванням сучасної комп'ютерної техніки й інформаційних технологій. Він суттєво вплинув і на характер міжкультурних і міжцивілізаційних стосунків у світі. Українські вчені Ю.М.Канигін та Г.І.Калітич, як і їхні американські та японські колеги, вважають, що так званий інформаційний вибух спонукає формувати принципово нову – автоматизовану «нервову систему» суспільства й створювати нове інформаційне середовище, яке радикально підвищує інтелектуальну віддачу окремих людей, колективів і суспільства загалом. До цього зводиться соціальна інформатизація, яка виводить на перше місце серед усіх факторів прогресу людства семантичну інформацію, тобто понятійні знання, представлені й розповсюджені у вигляді повідомлень [6, с.3]. На нашу думку, вплив засобів масової інформації та інтернет стали тими засобами реалізації соціальних проектів Постмодерну, які дозволяють не покладатися на ціннісний базис представників різних культур. У практику входить поняття програмування свідомості шляхом монологічного поширення інформації. У цьому контексті інтернет-технології є більш гнучкими і адресними, адже створюють видимість підтримки діалогу (коментарі, форуми).

Як влучно зазначив В. Стюпін, індустріальна культура створює широкі можливості для маніпулювання свідомістю, за яких людина втрачає здатність раціонально осмислювати буття [цит. за 3, с. 324]. Отож, ми можемо константувати, що соціальні проекти постмодерної культури дозволяють маніпулювати суспільною свідомістю шляхом цілеспрямованого програмування індивідів, що втратили здатність раціонально осмислювати буття.

Як відомо, у Постмодерній культурі формується суспільство, багатьма дослідниками назване «інформаційним», «постсучасним», «постіндустріальним» «глобалізованим». Зокрема, Ф. Уєбстер, визначає глобалізацію як соціальний, культурний і політичний фактор, і при цьому підкреслює, що капіталізм постає тим соціальним устроєм, який розпочав процес глобалізації і довів свою фантастичну успішність [16, с. 93]. Капіталізм поступово став «глобальним» і запропонував світові проект «універсалізованих» цінностей. Терміни «універсалізація» й «глобалізація» різняться за змістом. Перший описує систему цінностей, пов'язану з правами людини, свободою, культурою й демократією, а другим позначають насилля глобального обміну (у сферах технологій, ринку, інформації). Західна культура через послаблення своїх основ намагається пристосовувати інше культурне середовище й поглину-

ти його цінності. У такий спосіб реалізується глобальний соціальний проект постсучасності.

Свого часу К. Поппер передбачав появу нового типу суспільства і ввів термін «відкрите суспільство» [21, с. 175], яке стало орієнтиром для реалізації багатьох соціальних проектів. Автор розумів «відкрите суспільство» як «абстрактне», в якому політичні рішення приймаються могутніми державами в повній ізоляції однієї від одної. К. Поппер вказував на необхідність розвінчання старих нонсенсів істинними філософськими системами, що позбавлять людей пустої риторики [21, с. 68]. Тому «відкрите суспільство», на його думку стає дороговказом на шляху до затвердження «істинних» цінностей добра й справедливості, порозуміння між народами. «Відкрите суспільство», на нашу думку, сьогодні стало об'єктом симуляції, адже істинний сенс поняття майже втрачено.

Досліджуючи явище соціального проекту в культурі Постмодерну, ми відмітили слушність висновку Н. Лумана, який зазначав, що на «туманному» фоні «глобалізації» взагалі відсутнє єдине розуміння поняття «суспільство» [11, с. 162]. Його параметри стають розмитими, і використовувати його у класичному розумінні не має сенсу. Натомість Дж. Ваттімо впроваджує терміни «суспільство всезагальної комунікації», «суспільство мас-медіа» [2, с. 7], які, на нашу думку, цілком відповідають виявленим тенденціям. Основна ідея тут полягає в тому, що сфера дискурсу перетворюється на єдину достовірну реальність, а риторика стає основним капіталом, руйнівним інструментом діяльності. Таке суспільство виключає можливість досягнення консенсусу й потребує постійного поновлення інформації за рахунок примноження комунікаційних технологій, проникнення в усі сфери життя мас-медіа.

Надмірний обсяг і висока технологічність інформації суттєво руйнують свідомість широких мас. Е. Фромм у цьому контексті звертав увагу на появу своєрідної «політичної продукції», яка виробляється на «замовлення» [17, с. 250]. На його думку, певні думки та мисленнєві операції виникають у свідомості людини не спонтанно, а через вплив на неї іншої фізичної особи [18, с. 237]. Така технологічність інформації є однією з ознак реалізації соціальних проектів Постмодерну.

Як ми вже зазначали в попередніх дослідженнях [8, с. 229], соціальні проекти в культурі Постмодерну набувають масовидного характеру. Вони реалізують маніпуляційні практики у віртуальному просторі, а продуктом реалізації проекту стає інформація, яка визначає достовірну реальність постсучасності.

Висновки

Отже, соціальний проект як феномен культури Постмодерну зазнав суттєвих змін відповідно до основних тенденцій та парадигм епохи. Постсучасний соціальний проект, на протигагу проекту Модерну, – це конструкт, створений на замовлення, справжня мета якого є прихованою, а результатом може бути або модернізація, або підтримання, або заміна в середовищі або матеріальних та духовних цінностей.

Реалізація соціальних проектів які відповідають ще культурним традиціям Модерну, також присутні у постсучасності. Як співіснують глобальне та тради-

ційне суспільство, взаємовпливаючи та взаємодоповнюючи одне одного, так і соціальні проекти як явища культури Постмодерну переплітаються з традиційними проектами у складну ризомну дійсність.

Список літератури

1. Бодрійяр Ж. Симулякри і симуляція / Пер. з фр. В. Ховхун. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 230 с.
2. Ваттимо Дж. Прозрачне общество / Пер. с ит. Дм. Новикова. – М.: Логос, 2002. – 128 с.
3. Дротянко Л. Г. Феномен фундаментального і прикладного знання (Постнекласичне дослідження): Монографія. – К.: Видавництво Європейського ун-ту фінансів, бізнесу та інформаційних систем, 2000. – 423 с.
4. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
5. Кантор К. М. Опыт социально-философского объяснения проектных возможностей дизайнера // Вопросы философии. 1981. № 11. С. 84–96
6. Каныгин Ю.М., Калитич Г.И. Социально-экономические проблемы информатизации. – К.: НИИ НТИ, 1990. – 47 с.
7. Кара-Мурза С.Г. Управление развитием: предвидение и проектирование будущего // Кара-Мурза С.Г./ Управление развитием: от прогнозирования будущего к его конструированию (идеи, методы, институты). Материалы научного семинара. Вып. № 9. М.: Научный эксперт, 2011. – С.5-29
8. Клешня Г.М. Співвідношення соціального проекту та соціального прогнозу: філософський аналіз // Гілея (науковий вісник) : зб. Наук. Праць / гол.ред. В.М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2014. Випуск 80 (1). – С. 226-230.

9. Козловски П. Культура постмодерна: Общественно-культурные последствия технического развития / Пер. с нем. – М.: Республика, 1997. – 240 с.
10. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Пер. с фр. Н. А. Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 1998. – 160 с.
11. Луман Н. Общество как социальная система / Пер. с нем. А. Антоновский. – М.: Логос, 2004. – 232 с.
12. Молох социального проектирования //Л.В. Нургалева / открытый междисциплинарный электронный журнал "Гуманитарная информатика". В. 4 Режим доступа: <http://huminf.tsu.ru/e-jurnal/magazine/4/nurg.htm>
13. Новейший философский словарь. – 2-е изд., перераб. и дополн. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – 1280 с.
14. Поппер К. Открытое общество и его враги. – Т.1.: Чары Платона; Т.11.: Время лжепророков: Гегель, Маркс и другие оракулы / Пер. с англ. – К.: Ника-Центр, 2005. -800 с.
15. Стёпин В.С., Горохов В.Г., Розов М.А. Философия науки и техники. – М.: Гардарики, 1996. – 400 с.
16. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; Пер. с англ. М. В. Арапова, Н. В. Малыхиной; Под ред. Е. Л. Вартановой. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
17. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности / Пер. с англ. Э. М. Телятникова, Т. В. Панфилова; Худ. обл. М. В. Драко. – Мн.: ООО «Попурри», 1999. – 624 с.
18. Фромм Э. Бегство от свободы; Человек для себя / Пер. с англ. Д. Н. Дудинский; Худ. обл. М. В. Драко. – Мн.: ООО «Попурри», 1998. – 672 с.
19. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек. Серия «Philosophy»/ Ф. Фукуяма; Пер. с англ. М. Б. Левина. – М.: ООО «Изд-во АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. – 588, [4] с.
20. Popper K. Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge. – L.: Routledge & Regan Poul. – 1963. – 412 p.

А.Н. Клешня

ОСОБЕННОСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ В КУЛЬТУРЕ ПОСТМОДЕРНА

В статье исследуются содержание и форма феномена социального проектирования в культуре постмодерна. Выявлено переход социального проектирования как технологии создания бытия из реального в виртуальное пространство.

Ключевые слова: культура, Постмодерн, социальный проект, социо-культурное развитие.

H. Kleschnya

THE PECULIARITIES OF SOCIAL PLANNING IN POSTMODERN CULTURE

Abstract. The article deals with the content and form of social engineering phenomenon in postmodern culture. The transition of social engineering as a technology of creation of life from the real to the virtual space.

Keywords: culture, postmodernism, social project, socio-cultural development.